

PRZEKAZA (122) *sb f*

e oraz oba a jasne (w tym w pierwszym a 3 r. błędne znakowanie).

sg N przekaza (15). ◊ *G* przekazy (25). ◊ *D* przekazie (9). ◊ *A* przekazę (4). ◊ *I* przekazą (4). ◊ *L* przekazie (48). ◊ *pl N* przekazy (6). ◊ *G* przekaz (4). ◊ *A* przekazy (5). ◊ *L* przekazach (2).

Sł stp notuje, *Cn brak*, *Linde* także XVII(XVIII) *w*.

1. *Przeszkoda, zawada, trudność; impedimentum Vulg, Modrz, JanStat, JanPrzyw; obstaculum Mącz, Calep; interclusio, remora Calep* (118) : Dirupisti vincula mea: [...] Rozerwałeś moje związanie miły panie [...] [*Ps* 115/9] (*koment*) Rozwiązałeś, to ieść wyzwoliłeś mie od wśelkiey przekazy. (-) *WróbŻółt nn*; a tak będąc w cierpliwości przelladowania tego dośtapilibychmy onego beśpiecznego miełzkania chwały twoiey gdzie iuż zadna przekaza nigdy mocy niemiewa. *RejPs* 85; Ma być łpowiedz nierozdzyelna Też niwczem/ ani omyłna. Bo to ieść wielka przekaza Gdy na dułły iaka łmaza. *RejKup n3v*; A iuż zá taką łprawą łwą wiedz pewnie/ że żadna przekázá/ żadna omyłká/ nie będzie mogłá do wśzu twoich doydź/ áni do oczu/ áni do ięzyká twego/ ták iż záwždy będziełz beśpiecznie chodził przed Máyełtatem Páná twego *RejPos* 207, 69; Po rzeczy ołádzoney wiele przekázy bywa v nas/ áby wykonánie końcá łwego niebráło. *ModrzBaz* 96v; W Niebie łczyrę rośkołzy/ á do tego wieczné: Od wśelákiéy przekázy wolné/ y beśpieczné. *KochTr* 22; Bo gdyć iuż ná on czás [*Antychryst*] łzedł/ to ieść/ táiemnicę niezbożności łprawował/ tedyć to niepodobna/ áby iefzcze nie miał wykonać tey táiemnice y przyść. [...] Ale do tego dla przekas niektorych przyść nie mogł *CzechEp* 354, 355; aza przekázá choc nie mało się rzeczy potrzebnych odprawieło niemało iednak musiało ich zostac tych ieszcze ktore y my yStany wszystkie zyczelibysmy byli sobie odprawic byy trudności takowy y czas sam nas był od tego nieexcludował. *ActReg* 133; *Calep* 550a, 718a, 910b; Ci ktorzy się niechcą náwrócić do iedności wiáry/ podobne wymowki przynofzá/ względow y przekaz świeckich. *WujNT* 92; [*rzeki tak są zamknięte jazami i płotami*] iż Kupcy pływájący tám tędy pływáć nie mogą. A ták ku odiećciu tákowégo błędu i przekázy [*skazujemy ...*] *SarnStat* 917; [*radą a mądrym dowcipem i baczeniem TM jest sprawiono chociaż przekazy z inąd dochodziły* *ListyZygmAug* 1568 551; *Volck Ttt4*; *BielKron* 1597 391 (*Linde*)].

przekaza czego (7): Co stárzy o Antychrieście, y oprzekázách nie rychłego iego okazánia się trzymáli. *CzechEp* 355 *marg*; *SarnStat* 760, 945; [*á łnadź y łprzyśięgánie y łkładánie łkárbu iákiegoś połpolitégo między niektórą Szłáchtą/ Praw y Sądów przekázy/ á mało nie rozboie. SolikZiem* A2v; Tym prześtrálfzony łynaczek Krezułow/ ktory tuż był/ y áż do tám tego czáfu niemy/ zá rozwiązánim się przekázy ięzyká iego/ záwołał [...] *BusLic* 37; *MrowStadło* D4]. *Cf bez przekazy czego*, »przyść ku przekazie«.

przekaza do kogo, do czego (11): *RejWiz* 132; Trudno nam krom kożuchá ná dworze źimowáć. Nie źáłuią Polacy w potrzebie źelázá/ Ale głód do zwycięłtwá wielka ieść przekázá. *Prot* B4; *ModrzBaz* 141 [2 r.]; A zátym te folgi y przypodobywánia, Przemagáią przyłtoyność: y do wiela rzeczy Są przekázá, hámuią ták ludzkie domowe, iáko y wśyłtkie łprawy Rzeczypołpolitey. *CiekPotr* 5; [*Iż pochlebłtwo ieść wielką przekázá do dobrego Rzeczypołpolitey/ y do wpádku Krolá káżdego ieść pewną łamołowką* *WerReguła* 113]. *Cf* »by(wa)ć na przekazie«.

przekaza od kogo, od czego (1): Kozmográfi Metodius Márтин/ Iordanus Gottus/ Paulus diakonus [...] pifzã iz [z *Finlandii wiele ludzi wyszłó*] ktorzy dla nędznych ziem álbo przekaz iákich od wody/ od ludzi/ ciągnęli fie tám gdzie łyfzeli o żyznych á łpokoynych ziemiách. *BielKron* 294.

przekaza z strony kogo (1): Będã tedy vczýc Páfterze/ iz Bierzmowánie álbo potwierdzenie/ tę rzecz z infzymi Sákrámenty łpóleczną ma/ áby nowã łáskę dawáło/ iefliby iáka przekázã z łtrony onego człowieká ktory ie przyjmuie/ niebyłã. *KuczbKat* 155.

przekaza komu, czemu (35): [*Bóg może ziemię*] prze niedoftátek ożywienia iey vczynić niepłodną ná przekázę ludowi łwemu gdy záfluzy rozniewánie ie⁸⁰ *RejPs* 160v. *Cf Zwroty*, »ku przekazie«.

przekaza czego a. czemu (3): Ale w noci gdi tam żadnej nie máłz przekazi oney łwiatłóci, ktorã przerzczone zwierzeta w oczu maia, przeto fie ona tam iawniey vkazuie, iakoby im łwieczki z oczu pochodzlli [!]. *GlabGad* B6v; CZęftokroć przydawa fie/ iz poddani náłzy bywãia ołzukáni przez zapifly dóbr vczynioné ná zdrádzie y ku przekázie łprawiedliwóci przeciwko tym/ ktorzy co wyłtãpili. *SarnStat* 760, 945.

[*przekaza na czym: Vmárł Mikołay Láłocki/ zápowietrzywłzy fie w Rzymie v Kamorynu. Przetółz Grułczyńłki ná Bifkupłtwie Włóclławłkim iuz żadnej przekázý nie miał. BielKron 1597 391 (Linde).*]

przekaza w czym (3): Y rzekł [*Asa*] do ludu Iudłkiego: Pobuduemy te miáłtã/ á obtoczmy ie mury/ á vmocnimy ie wiezãmi [...] poki włzyłtkie rzeczy maia pokoy od woien/ [...] Budowáli tedy/ niemáiać żadnej przekázý w budowániu. *Leop 2.Par* 14/7; *ActReg* 133; *SarnStat* 171; [Bo y ná mále nierząd/ tedy y wwięłznych rzeczach może być przekázã/ y zły przykład/ A máłych błędow wiele/ tedy czyni błãd álbo nierząd wielki *TarnConsil* 25].

przekaza czyja [= kogo dotyczy] (1): A gdzieby [*pozwany*] przekázę łwoię przes Połłã oznaymił/ tedy y Połł [..] áby przyłýgł iáko iego Pan ták bárzo chor iefł/ iz do Sądu przydłz niemože. *GroicPorz* q3v.

przekaza czyja [= kto powoduje] [w tym: G sb (7), pron poss (1), ai poss (1)] (9): *Wróółłt* 118/26; *RejPs* 186; Gdy kołciół Ierozolimłki tákiez miáłto niemogły być dokończeni przez złych ludzi przekázę/ [...] prołł Zorobabel Kámibifelã wielekroć [...]/ áby dopułcił kołciółã budowãc *BielKron* 115v; vciekã włzyłcy zli łtrozowie á przeciwnicy twoi od ciebie/ ktorzy cie łtrzegã áby cie odwiedli od wiary twoiey y od Pánã twego: á żadne łtárãnie ich áni żadne przekázý ich tobie záłzkodzić nie będą mogły *RejPos* 110; Abowiém gdy Szłáchtã przychodzi do Zup/ tedy Zupnik pożytków Ie⁸⁰ M. Królã nie może ták pilnie dogłędãc/ dla przekázý pánów do Zupy przyiędzãiających. *SarnStat* 372. *Cf bez przekazy czyjej.*

W przeciwstawieniach: »pomagać, być z pomocą, [być na pomocy] ... by(wa)ć na przekazie« (2): Ráyboldus rzekł: miły S. Stániłławie odpułć/ ilem był ná przekázie/ tyle będę pomagał. *BielKron* 362v; Wiele tez iefł obyczãiow łtãnowienia woylkã/ ktorymi gdy fie rzãdnie łprãwi á łzykuie ku potrzebie [...]/ ínãdnie może nieprzyiãcielã pożyć/ wziãwłzy przed fie ty rzeczy z baczeniem dobrym/ ktore łã s pomocą/ á ktore ná przekázie bywãia. *BielSpr* 20; [*BielKron 1597 177 (Linde)*].

W połączeniu szeregowym (1): Iż iuż ktorzy iemu dufamy/ á łtátecznie przy nim á przy náuce iego łtoimy/ iuż żadna łrogość/ żadna przekázá/ żadna zła nádzieiá/ nie tylko nad námi/ ále y nád domy náłzemi/ nigdy mocy mieć nie może. *RejPos* 141v.

Frazy: »nie masz nic na przekazie« (1): A Filip rzekł: Ieśliże wierzyłz ze włyłtkiego łercá/ godzi łie/ to iest niemáłz nic ná przekázie [*quid prohibet Vulg Act 8/36*]? *CzechRozm* 258.

»przekazy przeszkadzały« (1): gdy łie wypełniáły prorocłwá o Pánu á Zbáwicielu náłzym/ iż przyść miał iuż práwie ná łkończeniu łwiáthá/ á [...] rozłzryć możność krolełtwá łwoiego łwiętego/ ktorá miał porázić/ Czártá/ Smierć/ Grzech/ y włyłtki ine przekázý/ kthore przełzkadzáły ku zbáwieniu narodowi łudzkiemu. *RejPos* 1.

Zwroty: »by(wa)ć na przekazie, ku przekazie, przekazá« [*w tym: komu, czemu (32), do kogo, do czego (6), ku czemu (1); aby, że, iż (6)*] = przeszkadzać; *perdere PolAnt; impedimento esse Mącz; impedire JanStat [szyk zmienny] (47:3:1); PatKaz III 111v*; Dwie rzeczy łá radzie na przekazie, wkwapienie á gniew. *BielŻyw 16; RejPs 172*; TRzy rzeczy łá ná przekázie áby kto niebył Sędziem: Przyrodzenie/ Práwo/ Zeńłka płęc. *GroicPorz b2v, q4; BibRadz Is 11/9, II 7a marg, 77a marg; [Bolesław Wstydlivy]* lata 1243. przyiechał do Polłki. Konrad Mázowieckie Kłiążę będąc mu ná włyłckiey chytołci y przekázie/ vczynił Seym ná pány Krakowłkie [...] ná kthorym poimał przednieyłzá rádę miánowánych źiem *BielKron 361, 57, 204, 207v, 252v, 362v*; *Afficio te fortassis molestia, Iełtemci łnadź ná przekázie/ závádzamci. Mącz 229*; *Nihil moventur nuptiae, Nic nie bywa wełelu przełzkodzone/ nic nie iest ná przekázie wełelu. Mącz 233d, 113c, 115c; SarnUzn H; GórnDworz Hh2; BielSat N*; Bo teź táł siłá połtronnych przypadkow názbieráćby łie mogłó/ ktore teź łá ná przekázie wiekowi temu/ chocia y iuż w łepłszym baczeniu połtánowionemu. *RejZwierc [121], 45; BielSpr 16v, 20, 44; Strum P*; A iesłiby iym teź ktore mieyłce [*w Biblii*] ná przekázie byłó/ tedy ie albo precź wyrzucáli/ álbo ná łwoy obyczáy przetwarzáli *BudNT przedm b8*; Oto wodá coź iest ná przekázie ábyłm niemiał być ponurzony? *CzechRozm 258*; Aby nam iuż grzechy náłze drogi do Bogá zágárdzáć nie mogły/ áni złego łumnienia/ y niepokoju ná vmyłle náłzym czynić. Ani nam być ná przekázie biežącym do niebá tą drogá ktorá nam Pan Chriłtus [...] vtorował. *CzechRozm 260v, 227, 240v, 267*; Ma łię tedy wyłtrzegáć káždy człowiek [...] obcowánia z pochłebcámi/ ktorzi wielką przekázá bywáiá do tego/ áby człowiek łámego łiebie poznał. *ModrzBaz 17v*; Wielekroć wpotrzebie konie ná przekázie były: częłtokroć teź poráźce przyczynę dawály. *ModrzBaz 110*; A iż byto tym łnádniey/ co łię o tym piłáć będzie/ káždy poiąć y wyrozumieć mogł: z obáćzeniem ták fałłzu/ iáko y prawdy: [...] o tym naprzod/ co iest ná przekázie porządnemu budowániu náuki zbáwienney o Bogu y Chriłtułie/ mowić ábo piłáć pocźnę *CzechEp 105, 107, 151, 202, 267, 354*; Włzákże [...] mi częłto y gołpodárltwo domowe/ y potrzeby przyiácielłkie bywáiá ná przekázie *CzechEpPorz *3v; BielSjem 36; OrzJan 7, 85, 88; WujNT 52, 256; SarnStat 28, 594, 1040*; [Iż mułłz miłółciwy Krołu dobywłzy miáłtá tego/ mocno ie opráwić/ bo iest nam ná wielkiey przekázie. *WerRegula 56*; włzák theź tu iest dołzyć złych áłpektow/ ktore łię nam równáiá/ náłtępuiáć słońce y miełiáć nánie/ czyniá odmiennołć ná źiemii wpowietrzu ku łzkodzie łudzkiey/ ták że ia teź łwego mieyłcá będzie ná przekázie/ łudziem ná źiemii *PostępekPrCzart 60v*; Mihi *impedimento estis, Iełtescie mi ná przekázie.*

TerentMatKęć C2; ListyZygmAug 1552 236, 1571 597; AktaSynod I 27; BielKron 1597 177 (Linde), 180 (Linde); HerbertStat 10 (Linde)].

»przyść ku przekazie [*komu czego*]« = *przeszkodzić* (1): trzeba żeby nie przyzło nán co z ftrony/ ku przekázie iemu tego / co łobie záczył. *GórnRozm B*.

Szeregi: »przeszkoda i przekaza« (2): A ták z táktyd wielkie przefzkody/ y przekáz y mieyfcu święthemu były czynione [*Et fuit in insidias sanctuario*]/ á ná kázdy czás nieprzyziaciel złofciwy tuż zázwy był nád Izráelczyki. *BibRadz 1.Mach 1/38; BudBib 1.Mach 1/38*.

»rozerwanie i przekaza« (1): yvstawiczne wiadomosci oniebezpieczenstwie od niego miewaiąc yod prawuiąc przeci wniemu Hetmana zwoiskiem wielkie rozerwanie y przekaza, wrzeczech y sprawach wszelakich dziać się musiała *ActReg 133*.

»przekazy i trudności« (1): A żeby wżyftkie przekáz y w dawaniu rády dla dobrého poľpolitégo wftály/ y trudności były odcięté/ y áby mocna ftalóć Rad w Królestwie nálezym zoftálá: obádwa przerzeczeni Praelaći máiá iezdzic [...] ná Séymy zá czálém złożoné *SarnStat 171*.

»nie zaszkodzić ani być na przekazie« (1): [*ludzie skażeni*] Nie zafzkodzą áni będą ná przekázie [*Non nocebunt, et non perdent*] ná wżyftkiey gorze moiey świętey *BibRadz Is 11/9*.

»przekaza, (i) zawada« [*szyk 1:1*] (2): A nád to iefliż fię kto do końcá z rzeczy ziemfkich nie wymotha [...] odłóżywży precz ná ftronę wżyftki przekáz y zawády/ nie vda fię zá rozmyflaniem rzeczy niebiesfkich *BibRadz *4; Obstacleum, Zawádá/ przekázá. Mącz 419a*.

Jako ostatni człon we współrzędnym połączeniu wieloczłonowym: »... i (wszytki) ine przekazy« (2): *RejPos 1*; áby przełózeni kościelni [...] mieli zobopólnie z ftolicą Apoftolfką fześć Mieięcy wolnych: w których żadné iákiekolwiek referwácie/ żadné áccesy/ y regrefsy/ y coádiutorie/ y ine przekáz y z Dworu Rzymfkiego/ w prowiziach y podawaniu ich nie mogli przekázowác/ áni fię im przeciwić. *SarnStat 193*.

Wyrażenia przyimkowe: »(o)krom przekazy« = *sine impedimento JanStat (3)*: Bowiem ich [sępów] mozg iefł barzo fuchi, także wiatr ktori woniá nofi bezpiecznie wchodzi do ich mozgu, okrom żadney wilgotney przekazi, thak iż hnet dotika fię naczynia powoniania ktore iefł przy mozgu położone. *GlabGad B8v*.

~ *Wyrażenie*: »krom prawnej przekazy« (1): A nie będzie wolno Sędzióm krom flufznęy przyczyny/ álbo práwnęy przekáz y [*sine ... legali impedimento JanStat 466*]/ to iefł woyny/ ábo Wálného Séymu Roków odkłádác *SarnStat 729*.

Szereg: »okrom przekazy i uciskow« (1): [*niech będzie wolna droga obywatelom ziem*] Zmudzkich/ Mázoweckich/ y Rułkich z ich kupiámi y z zbożmi którégokolwiek ziárná/ y rzeczy którychkolwiek y máteriiey okrom przekáz y wćilkw [*sine impedimento vel angaria JanStat 905*] przez ziemię/ y morzá *SarnStat 1121*. ~

»przez, bez przekazy« = *sine impedimento Vulg, JanStat; absque impedimento JanStat (8:3); SarnStat 1073*; [Zaczým [*Turek, tj. wojsko tureckie*] przyciągnął do Konstantynopola bez żadney przekazy, gdyż się Grekowie zdrady nie spodziewali *StryjPocząt 468*].

~ *bez przekazy czego* (3): Ale tho ku wżytkowi wáfze^{mv} mowię: [...] kte^{mv} co iefł poćiwego (vpominam) y ktemu coby wam dodało zwolenftwá bez przekáz y modlenia fię Pánu. *Leop 1.Cor*

7/35; Naprzod z dobr Krolewfkich y Duchownych/ potym z dobr wñzelákich ðzlácheckich ofob/ bez przekazy wolności y fwobod/ iákákolwiek władzą komużkolwiek nádánych/ tych ktorzyby zátrzymáli táki podatek/ Stároście onego mieýcá deferuię. *SarnStat* 347, 1072.

*bez przekazy czyjej [= kto powoduje] [w tym: G sb (3), ai poss (1)] (4): [ustawiamy] áby w Bydgofczy ðzláchcie było wolné przedawánié y zwożenié zboża przez przekazy iákíey miefczan onych *SarnStat* 294; tedy Státutá piérwzé w tym vczynioné/ ták decláruiemy/ że *defensio* nie ma ðie rozumieć płowániém *laboris proprij*, ták ošíewków/ iáko y budowánia/ y káždéy roboty/ któraby przez rok bez przekazy Stároścínéy ðtała *SarnStat* 847, 1077, 1111.*

*Wyrażenie: »przez wszelkiej przekazy« = absque a. sine omni impedimento *JanStat* (3); tedy obywátele y którym to należy/ ziem y pañstw Królestwá náłzého wolnie przez wñzelkiéy przekazy mogą oné [zlódzieje] gonić gđzieby iedno mogli *SarnStat* 1112, 657, 1121. ~*

»ku przekazie [czemu]« (1):

*~ Szereg: »ku przekazie i szkodzie«: [aby kupcy spiżę] nie gđzie indziéy/ ieno w mieście Sąddeckim ðkładáli/ y przedawáli: á nie dáléy z rzeczámí y kupiámí przerzeczonémi ieżdżili/ álbo téż drógámí krzywémi ku przekazie y ðzkodzie ðkładowi Sąddeckiému ieżdżili *SarnStat* 966. ~*

a. lek. O stanach fizjologicznych organizmu: dolegliwość (6) :

*przekaza czego (2): wilkołci zbytne [...] ðá przekazą poczęcia *FalZioł* II 83; Mocz blády/ známionuie niedońtátek żołądká/ á przekazá wtorego trawienia w wątrobie. *SienLek* 26v; [Ale gdy przyydzie nieiáka przekazá/ tedy z tákowego żimná zbytne⁸⁰ przychodzi zemdlenie członkow y żył/ tákież chrápotá y przekazá mowy wielka. *Cresc* 1571 4 (*Linde*)].*

*przekaza w czym (1): A Kiedy w Pierśiách niekthora iełt przekazá/ tyć ðá známioná: Pot ðye ná wñzyftko ciáło miece/ [...] iezyk zgrubieie/ śliny ðłone y gorzkie będą *SienLek* 15v.*

*przekaza czyja [= czego dotyczy] (1): Auicenna piñze iñz [zielen dłoń Krystowa] iełt goráczé y ðuche w wtorym ðłopniu/ mocz ma ocieraiáczá/ czíñtołczá ciáła, członkhom pomaga w ich przekazach *FalZioł* I 112b.*

*Fraza: »[ku czemu] przekaza zawadza« (1): Naprzod ku poczęciu gdy nieiáka táiemna przekazá záwadza: Weźmi ðádlá wężowego [...] *SienLek* 111v.*

*Szereg: »niezdrowie a przekaza« (1): KWietnia mieñiáczá krew pułzczáy, dla niezdrowia wątroby á dla inney przekazy *FalZioł* V 46c.*

2. Naruszenie, uszczerbek, skażenie, skaza (4) : pyerue yey narodzenye bylocz przesz uybrane od troycze ðzwýtęy aboczyem nachwalebnyeyfcha y naczyfthfcha oddalayácz od nyey wñzytky przekazy y chczał yá [Bóg Maryję] myecz z rodzayu nayuyfñzego *PatKaz* II 43; [Też drugie przyñłowie: gdyby kto ðłoiék noñł/ iáki mieniá że miał [!] Pándorá/ w ktorým by téż wñęcey złých rzeczy było/ niź tám wtým [!]/ było/ to iełt ðkázá/ álbo zarázá wñyftkim/ álbo wielu ludziem/ y téż nie mñiey/ y owñfem ciężñfych [!] przekaz/ vmyñłom álbo duñfam ludñkim *ErazmJęzyk* B3 (*Linde*)].

*Przysłowie bibl.: Bo byñ téż ðobyé y wñzytek ðwiát zákuñł/ iáko ðam Pan o tym powieda/ á duñzy ðwey iáką przekazę wdzyáłá/ ðzpetnyby to był hándel [Vulg *Matth* 16/26]. *RejPos* 133v.*

Szeregi: »wada i przekaza« (1): Y [Chrystus] nie mógł tám [w Nazarecie] vczynić cudu. [Mar 6/5] Nie iżby on nie mógł/ ále iż z ftrony ich wádá y przekázá byłá/ że nie byli ípořobni ku przyięciu wiáry. *WujNT* 147.

»przekaza ni zmaza« (1): A ten fie nieboracček choaiy w łeb záłkrobie/ Lecź fie potym vznawřzy iuź řadney przekázy/ Nie będye do řumnienia miał/ ni řadney zmázy. *RejWiz* 132.

Synonimy: **1.** przegabanie, przeszkoda, szkoda, trudnořć, turbacyja, zawada; **a.** dolegliwořć; **2.** skaza, wada, zmaza.

Cf **1. PRZEKAZANIE**

JR